

EKOTURİZMİN ORMAN KÖYLERİ KALKINMALARI ÜZERİNDEKİ SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNİN ÖLÇÜMÜ (Camili Biyosfer Alanı Örneği)

Mustafa Fehmi TÜRKER¹, İnci Zeynep AYDIN²

¹Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi, 08000-Artvin

²Orman Mühendisi

ÖZET

Orman köylüleri, yasadışı yollarla ormanları tahrip etmekte ve orman kaynaklarının tahribine yol açmaktadır. Kırsal alanda istihdam oluşturulması, bu işin turizm sektörü gibi sosyo-ekonomik ve kültürel yönü zengin bir alanda olması, az gelişmiş kırsal alanda hem ekonomik büyüme ve hem de ekonomik kalkınma sağlayabilecektir. Ekoturizm, doğal ve kültürel değerlerin korunması, geliştirilmesi ve aynı zamanda yöre halkının turizm etkinliklerine katılımını ve kalkınmasını sağlayan bir turizm anlayışıdır.

Artvin ilinin Borçka ilçesindeki Camili havzasındaki orman köylerinde uygulanmakta olan ekoturizm etkinliklerinin ekonomik kalkınmalarında etkili olup olmadığını ölçmek amacı ile gerçekleştirilen bu çalışmada, uygulanmak üzere hazırlanan anket formu ile araştırma amacına ulaşmak için, 6 adet orman köyünde gerçekleştirilen arazi çalışmasında; her yaş grubundan, ekoturizmin orman köylüleri kalkınmaları üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla; anket yapılan kişilerin eğitim durumları, ekoturizm etkinlikleri hakkındaki görüş ve bilgi düzeyleri, köyden şehre göç olayı, yörede yaşanan mevcut sorunlar, yıllık gelir durumu, hayat koşullarındaki değişim vb. gibi değişkenler; ekoturizm öncesi ve sonrası düzeyleri itibari ile ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma amacına ulaşmak için anketlerle elde edilen veriler; yüzde, khi-kare, eşlendirilmiş t testi ve wilcoxon analizlerini içeren istatistiki yöntemlerden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, ekoturizm, kırsal kalkınma, orman köylüsü

ABSTRACT

Since forest villagers could not provide sufficient income for living, they cause forest degradation. Tourism sector with its high level of socio-economic and cultural interactions might create rural employment and thus empower the economic growth and development in rural areas. Ecotourism can contribute to the sustaining the natural and cultural values while it offers participation of local people in tourism activities.

The case study area, Camili Biosphere Reserve, is at the northeast part of the Turkey in Artvin, at the Georgia-Turkish border. Questionnaires included various aspects including the personal information of education, their views and knowledge level on ecotourism activities, emigration from villages to cities, density of road network, national household income, living standards, and usage. All those aspects were inquired both before and after the ecotourism activities. Data will be analyzed through descriptives, Chi-Square, paired t tests, and wilcoxon analyses.

Key Words: Tourism, ecotourism, rural development, forest villager

1. GİRİŞ

Son zamanlarda Dünya’ da meydana gelen ekonomik, siyasal, kültürel, teknolojik ve çevresel alandaki değişimler, ülkelerin kalkınmalarında uyguladıkları politikaları tekrar gözden geçirmeleri gereğini doğurmuş ve değişen turist taleplerini göz önüne alarak kırsal alanların kalkındırılmasında, “ekoturizm” gibi çok yönlü bir yaklaşımı zorunlu kılmıştır. “Dünya Ekoturizm Zirvesi” nde ekoturizm, “Yeryüzünün doğal kaynaklarının

sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yöre halkının ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetken bir yaklaşım ya da tavır” olarak benimsenmiştir (Yürük, 2002).

Ancak, kırsal kesim ile kentler arasında gerek gelir düzeyi gerekse hayat koşulları açısından kentler lehine önemli farklar olması ve bu farkların giderek derinleşmesi, kırsal alanların kalkınmasını hızlandırıcı yeni model ve yaklaşımların sürekli olarak gündemde olmasına neden olmuştur. Kırsal kesimde halkın gelirlerinin artırılması ve sonuçta kır-kent arası gelir farklılığının azaltılması, kırsal alanlardan kente göçün önlenmesini ve kırsal alandaki insanların hayat koşullarının iyileştirilmesi için ekoturizm yeni bir yaklaşım olarak düşünülmeye başlanmıştır (Campbell, 1999).

Nitekim, belirli bir bölgede uygulanmakta olan ekoturizm etkinliğinin hem bulunduğu bölgede bitki çeşitliliğini, bölgenin özelliklerini ve kültürel mirasını korurken hem de bölgedeki yerel halkın sosyo-ekonomik koşullarını sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışan bir turizm anlayışını da temsil ettiği söylenebilir.

Günümüz orman kaynakları yöneticisi, bir toplumsal olgu, bir fırsat alanı şeklinde ekoturizmi irdelemek, planlama ve yönetim düzeneğinde bu olguya yer vermek zorundadır. Ancak, Türkiye orman kaynaklarının yönetimi açısından ekoturizm konusu değerlendirildiğinde, henüz başlangıç aşamalarının yaşandığı görülmektedir. Odun hammaddesini temel alan yönetim ve işletmecilik anlayışı, ekoturizm planlama araştırmalarıyla geliştirilmeye muhtaçtır.

Araştırma alanı olarak seçilen, Artvin iline bağlı Gürcistan’a bitişik olan Borçka ilçesindeki Camili havzasına bağlı; Uğur, Maral, Efeler, Kayalar, Düzenli ve Camili köylerinden oluşan 6 adet orman köyünde uygulanmakta olan GEF-II projesi kapsamında yürütülen ekoturizm etkinliğinin, bu köylere ve köylerde ikamet eden köylülere sağladığı sosyal, ekonomik, eğitim, kültür, teknolojik ve çevresel değişimlerinin, kalkınmaları üzerindeki etkilerinin incelenmesini belirlemek, bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

Çalışmada bu alanın seçilmesinin başlıca gerekçeleri; ekoturizm faaliyeti olan bir alan olması, taşıdığı kültürel ve ekolojik zenginlikler, UNESCO’nun “İnsan ve Biyosfer Ağı”na (MAB) 29 Haziran 2005 tarihinde Türkiye’nin ilk biyosfer rezervi olarak dahil edilmesi, korunan alanlar kapsamında yer alması ve doğal yaşlı ormanları bünyesinde barındırması olarak sınırlanabilmektedir. Artvin- Camili Biyolojik Rezervi alanının haritada gösterimi şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Artvin-Camili Biyosfer Rezervi Alanı gösterimi

Ormanların korunması, geliştirilmesi ve işletilebilmesi için orman köylülerinin kalkındırılması noktasında ekoturizm etkinliklerinin ne denli öneme sahip olabildiği bu çalışmayla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca ekoturizm etkinlikleri sonucunda olumsuz etkiler meydana gelmemesi için planlama ve yönetilmesi aşamasında hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiğine de dikkat çekilmeye çalışılacaktır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Gereç

Bu çalışmada, araştırma alanı olarak seçilen, Artvin iline bağlı Gürcistan'a bitişik olan Borçka ilçesindeki Camili havzasına bağlı; Uğur, Maral, Efeler, Kayalar, Düzenli ve Camili köylerinden oluşan 6 adet orman köyünde uygulanmakta olan Camili GEF-II projesi kayıtları, TEMA Vakfının yürüttüğü çalışmalardaki çalışma prensipleri, gerek GEF-II gerekse TEMA yöneticileriyle yapılan görüşmeler ve ekoturizm etkinliğine katılımında bulunan kişiler üzerinde uygulanan sorgulama kâğıtları, gereç olarak kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

Öncelikle araştırma evreni olarak, alan içersinde ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere 3 ölçütün her birini temsil edebileceği düşünülen 6 köyde araştırma yapılmasına karar verilmiştir. Sonrasında bu amaca hizmet edecek köylerde ekoturizm etkinliği kapsamında katılan kişilerin az olmasından dolayı sorgulama kâğıdının (anketin) uygulanacağı köylülerin seçiminde, öncelikle köy muhtarları ve köyün ileri gelenleri ve pansiyon işletenler tercih edilmiştir. Daha sonra bu kişilerin yönlendirmesiyle kişiler tamsayım yöntemiyle tespit edilmiştir. Böylelikle araştırma alanında ekoturizm etkinliklerine katılan 61 kişiye ulaşılabilmektedir.

Araştırmanın amacına ulaşmak için çalışma alanı olan Maral, Uğur, Düzenli, Camili, Efeler ve Kayalar köylerinde gerçekleştirilen anket çalışmasıyla elde edilen verilerin çözümlemesi aşamasında kullanılan; yüzde, khi-kare, eşlendirilmiş t testi ve wilcoxon çözümlemelerine yer verilmiştir.

3. BULGULAR ve TARTIŞMA

3.1. Ekoturizm Etkinliklerine Katılan Köylülerin Algıları ve Tutumlarına Yönelik

Ekoturizm etkinliklerine katılan kişiler ile yapılan anket sonucunda, ekoturizm etkinlikleri öncesi "Sizce ekoturizm ne anlam ifade ediyordu?" sorusunun cevabının yüzdeliklerinde en çok ve en az cevap verilen seçenekler; % 78.7'si "fikrim yoktu", % 1.6'sı "çevre dostu turizm" cevabını gösterirken; ekoturizm vb. etkinlikleri sonrası kişilerin "fikrim yoktu" cevabını vermedikleri ve % 45.9'u "daha fazla gelir elde etme imkânı veren turizm", % 1.6'sı "doğayı anlayan ve anlatan turizm" ve "hem kendim hem de organizatörlerin daha fazla gelir kazanmasını sağlayan turizm" cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 1. Ekoturizm etkinlikleri öncesi ekoturizmin ne anlam ifade ettiği (ekoöncesi) ile günümüzde (ekosonrası) ekoturizmin ne anlam ifade ettiği arasındaki farkı belirlemek için uygulanan "t" testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Düz.
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	4,934	3,628	,465	4,005	5,864	10,623	60	,000

Çizelge 1’de de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm teriminin ne anlam ifade ettiği ile ilgili soruya, ekoturizm öncesi ile ekoturizm sonrasının karşılaştırılmasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak %95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap=10,623, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Demek ki, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ekoturizmin ne olduğuna dair hiçbir fikirleri bulunmayan kişilerin (%78), ekoturizm etkinlikleri kapsamında ve sonrasında etkinlik kapsamındaki kişilerin gelirlerindeki artışa bağlı olarak, etkinliklere katıldığını ve bu etkinliklerden daha fazla gelir elde etme imkânı sağladıklarını söylenebilir. Bu araştırma alanında yapılan ekoturizm etkinliğinde çevreyi koruma bilincinin de oluşmuş olduğu sonuçlardan anlaşılabılır. Ekoturizm etkinliği orman köylüleri için daha fazla gelir elde etme imkânı verdiği için kişilerce uygulanan bir etkinliktir. Fakat burada dikkate alınacak konu, ekoturizm etkinlikleri sadece bu iki fikir arasında yoğunlaşsa da, tam olarak ekoturizmin ne olduğu yeterince yerleşmemiştir. Nitekim Akın(2006) "Türkiye’de ekoturizmin sürdürülebilir gelişimi; Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği" ile ilgili yaptığı araştırmasında; ankete katılanların büyük çoğunluğunun ekoturizm konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını tespit etmiştir. Bu durum yıllar itibariyle hâlâ devam etmektedir.

Ekoturizmin uzun dönemdeki etkileri; doğal çevreyi koruma ve koruma bilincini geliştirme, yöre halkının bir taraftan tarıma dayalı faaliyetlerini koruma öte yandan onlara ilave bir gelir sağlayarak sürdürülebilir olmasını sağlamaktır. Ekoturizm, yöre topluluğunu kapsamayı, çevresel eğitimi teşvik etmesi ve gelir oluşturmaya bakımından doğal alanları korumaktadır(Demir ve Çevirgen, 2006).

Yine ankete katılan ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilere sorulan "Ekoturizm etkinliklerine katılmanızda etkili olan en önemli değişken nedir?" sorusuna, en çok ve en az cevap verilen seçenekler; %39,3’ü "Belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların gelirlerinde bir artış olmasıyla çalışmalara katıldım", %1.6’sı "Gelen ekoturistlerin bölgemize olan faydalarını gördükçe çalışmalara katıldım" cevaplarını vermiştir. Anket yapılan araştırma konusundaki kişilerin ekoturizm etkinliklerine katılmasında etkili olan en önemli değişken miktarları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi-Kare uygunluk testi ile çizelge 2’de görüldüğü gibi istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi reddedilerek ekoturizm etkinliklerine katılımındaki dağılımın dengeli dağılmadığı(Khi-kare hesap=30.600, $p<0.05$) tespit edilmiştir. Ekoturizm etkinliklerine katılmada etkili olan değişken sınıfları arasında yoğunluğun belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların "gelirlerinde bir artış olmasıyla çalışmalara katıldım" cevabı istatistikî açıdan bir göstergedir.

Çizelge 2. Ekoturizm etkinliklerine katılmaktaki etkili olan değişkenlerin dağılımının Khi-kare testi sonuçları

Değişkenler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Turist fay.	1	10,0	-9,0
Organizatör	6	10,0	-4,0
Radyo	8	10,0	-2,0
Arkadaş	10	10,0	,0
Kendim	12	10,0	2,0
Gelir artışı	24	10,0	14,0
Toplam	61		
		Değişkenler	
Khi-Kare		30,600 ^a	
Serbestlik Derecesi		5	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Yapılan anket sonucunda, anket yapılan ekoturizm etkinliğindeki kişilerin % 39,3'ü "Belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların gelirlerinde bir artış olmasıyla çalışmalara katıldım" cevabını vermesi, ekoturizm etkinliklerinin ilk aşamasında bir şüpheyle yaklaşımın yer aldığını ancak daha sonraları etkinlik kapsamındaki kişilerin gelirlerinde bir artışın gözlemlenmesiyle, kendi durumlarını iyileştirecek bu etkinliğe katıldıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, %21,3'ünün "Kendi isteğimle, ne olduğunu öğrenmek istediğim için katıldım" cevabını vermesi ilk katılanların oranını göstermesine rağmen, zamanla fikirlerin değişmesine bağlı olarak kişilerin etkinliklere katılım oranının arttığını göstermektedir. Buna bağlı olarak, anket yapılan kişilerin çok az bir kısmı "Ekoturizmin yayın ve iletişim faaliyetleri sonucu çalışmalara katıldım", "Organizatörlerin sözleri ile katıldım" cevabını vermesi de ekoturizm etkinliklerinin kuruluş ve diğer dönemlerinde yayım ve iletişim faaliyetlerine gereken önemi verilmediğinin ve yeterince bilgilendirici bir iletişim kurulamadığının bir göstergesidir. Halbuki; ekoturizm etkinliklerinde temel öge, insan, yani ormanda yaşayan orman köylüsüdür. Bu kişilerle iletişim kurup, onların korkuları veya beklentilerini tam olarak karşılayamadıkça, etkinliği yapılan alanları koruyan bu kişiler ikinci planda kaldıkça, yapılan ekoturizm etkinliklerinden de belli bir başarı elde edilemeyebilir.

Yine yapılan başka bir anket sorusunda ise "Ekoturizm etkinliklerine hangi yıl katılmaya başladınız?" sorusuna zamanla bir katılımın meydana geldiği tekrar istatistiksel olarak kanıtlanmıştır(1998-2000 yılları=%16.4 kişi, 2000-2004 yılları=%32.8 kişi, 2005-2008 yılları=%50.8 kişi).

Bu bağlamda, ekoturizm etkinliğindeki kişilere anket kapsamında sorulan "Ekoturizmin gelişmesine katkıda bulunmak hem de ek gelir temin etmek amacıyla aşağıdaki faaliyetlerden hangisi ya da hangilerini yapıyorsunuz?" sorusuna, anket yapılan ekoturizm etkinliğindeki kişiler; % 56.7'si "bal satma", % 33.3'ü "ekoturistlere rehberlik etme", % 20'si "pansiyonculuk", % 16.7'si "el sanatları yapıp satma" ve "yöresel yemekleri pazarlama", % 15'i "dolmuş taşımacılığı", % 1.7'si "pekmez ve konserve satma" işlerini yaptıklarını söylemişlerdir. Genelde alanda mevcut olan gelir imkânı sağlayacak işlere yönelik faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Ama yine de bu konuda çeşitliliğin artırılması gereklidir. Çünkü, ekoturizmin olumlu etkilerinden biri de, yöre ekonomisinde çeşitlilik oluşturarak, özellikle tarıma dayalı faaliyetlerden yeterli istihdam sağlayamayan yöre halkına doğrudan veya dolaylı olarak yeni iş imkânları sağlamaktır. Ekoturistlerden

elde edilen gelirle orman köylüsüne doğrudan bir ekonomik katkı oluşturmaktır(Öztaş,2006). Ancak çalışma alanında bu tür ekonomik katkı sağlayacak çeşitli gelir yollarının tam olarak eyleme geçmediği, yoğunluk olarak bölgede önceden beri süregelen arıcılığın (%56.7) daha da gelişip, uygulandığı ve pansiyonculuğun ise %20 ile sınırlı olduğu söylenebilir.

3.2. Ekoturizm Etkinliğinden Kaynaklanan Sorunlara Yönelik

Bu bölüm altında yapılan "ekoturizm etkinliklerinin yaşanılan çevre üzerindeki en önemli olumsuz etkisinin neler olduğunun" sınıflandırılması için yapılan anket sonucunda, çizelge 3'de oluşturulan sınıflarda elde edilen değerlerin frekanslarının dengeli dağılıp dağılmadığı amacıyla yapılan Khi-kare uygunluk testi sonucu istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi red edilerek cevaplar arasında anlamlı farklılık olduğu (Khi-kare hesap=24,984, $p<0.05$) tespit edilmiştir. Ekoturizm etkinliğinden kaynaklanan olumsuz etki olarak kişilerin; % 41'i derelerin kirlenmesi ve %23'ü de atık madde sorununda yoğunlaştıkları görülmüştür.

Çizelge 3. Ekoturizm etkinliklerinde yaşanılan çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin dağılımının Khi-kare testi sonuçları

Olumsuz etkiler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Avlanma	2	12,2	-10,2
Tahribat	10	12,2	-2,2
Toprak hasarı	8	12,2	-4,2
Atık madde	16	12,2	3,8
Dere kirliliği	25	12,2	12,8
Toplam	61		
		Olumsuz etkiler	
Khi-Kare		24,984 ^a	
Serbestlik Derecesi		4	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Sonuçlardan da anlaşıldığı gibi ekoturizm etkinliklerin yaşanılan çevre üzerindeki en önemli olumsuz etkisi derelerin kirlenmesidir. Altanlar(2007) "Akçakoca'da seçenekli turizm olanaklarının araştırılması" ile ilgili yaptığı araştırmasında; %56,6'sının,"Çöp ve diğer katı atıklarla denizin kirlenmesi" yargısına % 63,4'ü "çok sorun" olduğunu tespit etmiştir. Her ne kadar bu çalışmada ekoturizmin ekonomik boyutu irdelense de çevresel boyut da önemlidir. Bu sorunların meydana gelmesine sebep olarak; pansiyonculuğun geliştirilmesi için verilen maddi desteklerin yetersizliği gösterilebilir. Ayrıca, pansiyonculuğa uygun kanalizasyon sistemlerinin de oluşturulmaması, derelerin kirlenmesine ve atık madde sorununa neden olmaktadır.

"Bugüne kadar bölgeye gelen ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olma nedenleri nelerdir" sorusu ile ilgili yapılan başka bir anket sonucunda, cevaplara en çok ve en az cevap verilenleri; %27.9'u "ekoturizm etkinliği kapsamındaki kesimler arası yeterli işbirliği, güç birliği ve dayanışma bilincinin eksikliği", %1.6'sı "gelen ekoturistlerin tatil anlayışlarının farklı olmasını" neden olarak gösterdiği tespit edilmiştir. Ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olması nedenlerinin sınıflandırılması sonucu ile ilgili oluşturulan sınıflarda elde edilen değerlerin frekanslarının eşit dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan çizelge 4'de de görüldüğü gibi Khi-kare uygunluk testi sonucu istatistiksel

olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi kabul edilerek cevapların homojen dağıldığı (Khi-kare hesap=7,000, $p>0.05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 4. Ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olmasının nedenleri ile ilgili bulguların dağılımının khi-kare testi sonuçları

Nedenler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Sosyal etkinlikler az	1	8,7	-7,7
Ekoturistlerin tatil anlayışı	2	8,7	-6,7
Yılın belirli ayları yoğunluk	7	8,7	-1,7
Tanıtım yok	9	8,7	,3
İletişim yok	10	8,7	1,3
Tur acentaları	15	8,7	6,3
Kesimler arası dayanışma yok	17	8,7	8,3
Toplam	61		
		Nedenler	
Khi-Kare		24,951 ^a	
Serbestlik Derecesi		6	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Bu durumda, araştırma alanında yaşanan bu eksikliklere yönelik olarak bazı kararların alınması gerekir. Bu hususta ekoturizmin daha iyi gelişebilmesi için hem merkezi hem de yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Öncelikle, belli sınırlamalar altında bir denge oluşturulmalı ve bunların etkili ve sürekli denetimi yapılmalıdır (Liu, 2000). Bölgenin tanıtımı için yeni teşvikler geliştirerek kültürünün tanıtılmasına imkân verilmeli böylelikle bazı yeni iş alanları sağlanmalı, ekoturizm türleri yaygınlaştırılmalı, çeşitlilik artırılmalı ve kesimler arasında denetim düzenekleri oluşturulmalıdır.

3.3. Ekoturizm Etkinliklerinin İktisadi Yönüne Yönelik

Bu bölümde, ekoturizm etkinliği öncesi ve sonrasında ortalama hane başına gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan "t" testi sonucuna göre, ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama gelir 3245.90 TL iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına ortalama gelir 7097.87 TL olarak tespit edilmiştir. Çizelge 5'de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce ortalama hane başına gelir miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama hane başına gelir miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak %95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap=-6,227, $p<0.05$) belirlenmiştir. Bu bulgu, ekoturizm etkinliğinin, araştırma alanındaki orman köylülerinin gelirlerini olumlu yönde artırdığını ortaya çıkarmaktadır.

Çizelge 5. Ekoturizm etkinliği öncesi ortalama hane başına gelir miktarı ile günümüzde hane başına gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan "t" testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	-3851,967	4830,980	618,544	-5089,239	- 2614,696	-6,227	60	,000

Yine yapılan anket sonucunda kişilerin, "Ekoturizm etkinliklerine katılmaya başlamadan önce temel geçim kaynaklarınızdan elde ettiğiniz gelir yeterli miydi?" sorusuna % 57.4'ü "hayır" cevabını vermiştir. Demek oluyor ki; elde edilen gelir yeterli olmadığından dolayı ekoturizm etkinliklerine katılım başlamıştır. Yine yapılan başka bir anket sonucunda ekoturizm etkinliğindeki kişilere sorulan; "Ekoturizm etkinliklerine katılmaya başladıktan sonra gelir durumunuz nasıl değişti?" sorusuna, çoğunluk olarak % 86.9'u "arttı" cevabını vermiştir. Ekoturizm etkinliği sonucunda geliri arttıran gelir kaynakları; arıcılık ve ekoturizm faaliyetleri kapsamında sağlanan gelirlerdir. Tarım, hayvancılık ve ticaretle de bir gelir artışı sağlanmasına rağmen göze çarpar bir farklılık meydana gelmemiştir. Bu gelir kalemlerinde de artışların meydana gelmesinin nedeni, ek gelir elde etmede ekoturizmin etkisinin bulunmasıdır.

Ekoturizm etkinliklerinde gelir artırıcı kalemler olarak yöre el sanatları çözümlenmeye tabi tutulduğunda, ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına yöre el sanatları için ortalama üretim miktarı 15.45 adet iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası kişi başına yöre el sanatları için ortalama üretim miktarı 37.55 adet olarak tespit edilmiştir. Çizelge 6'da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testine seçenек olarak wilcoxon t testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce kişi başına ortalama üretim miktarıyla, ekoturizm etkinlikeri sonrası ortalama üretim miktarı arasında uygulanan istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap=-2,940, $p<0.05$) belirlenmiştir. Yani ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde, kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarında artma olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 6. Ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarı (EÖYM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESYM) kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESYM-EÖYM	Negatif Ranklar	0 ^a	,00	,00
	Pozitif Ranklar	11 ^b	6,00	66,00
	Bağ	0 ^c	-	-
	Toplam	11	-	-
		ESYM-EÖYM		
Z		-2,940 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,003		

Denilebilir ki; pazarda yöresel el sanatlarının bir payı oluşmuştur. Ancak bu pay yeterli değildir. Bu oluşan payın daha da arttırılma yollarına gidilmelidir. Bu tür yöresel el

sanatlarının çeşidini daha da fazla zenginleştirip, doğru bir tanıtım ve destekleme yoluyla, bu tür etkinliklere yönelik olarak eğitim kurslarının etkinleştirilmesi ve bölge kadınlarının daha çok katılımının sağlanmasıyla bir pazar payı oluşturulabilir.

Yine ekoturizm etkinliklerinde gelir arttırıcı kalemlerden birine örnek olarak; konserve, reçel, pekmez vb. ürünler çözümlemeye tabi tutulduğunda, ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama üretilen konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin yıllık ortalaması 13.52 kg iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarı 18.85 kg olarak tespit edilmiştir. Çizelge 7' de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama üretilen konserve, reçel, pekmez vb gibi ürünlerin miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama üretilen konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak %95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -3, 856, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Denilebilir ki; bu etkinliğe yönelik olarak da ekoturizmden daha fazla gelir elde edebilmek için bu konu ile ilgili olarak tam bir bilgilendirmenin yapılmadığı anlaşılmış, bunun için bu konu ile ilgili bilgilendirme için eğitim kursları verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Çizelge 7. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünler ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb gibi ürünlerin miktarları arasındaki farkı belirlemek için uygulanan "t" testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- 5,328	10,792	1,382	-8,092	-2,564	- 3,856	60	,000

3.4. Ekoturizm Etkinliklerinin Toplumsal Yönüne Yönelik

Ekoturizm etkinlikleri öncesinde elde edilen gelirin köylüleri tatmin etmemesi, hayvancılıktan elde edilen gelirin köylüleri memnun edecek düzeyde olmaması, hayvancılığın oldukça ilkel yöntemlerle yapılması ve bu durumun da ağır iş şartlarına sebebiyet vermesi, gizli işsizlik, köylü insanının eğitim, sağlık, sorunları ve doğayla olan ilişkilerindeki zorluklar ve her zaman olduğu gibi şehir hayatının köy hayatına göre daha cazip gelmesi, kişileri kente iten kırsal güçlükler olarak belirtilebilir. Bu sebeplerle köyde bulunan kişilerin çoğunluğu, ilçeye ve şehirlere göç etmektedir. Gerçekten de ekoturizm etkinliğine katılan kişiler ile yapılan bir anket sonucunda, ekoturizm etkinlikleri öncesi köyden kente göç etme nedenlerinin yüzdelikleri % 29.3'ü "çocukların daha iyi eğitim imkanlarına kavuşabilmesini", % 65.3'ü "ulaşımda yaşanan sıkıntıları", % 30.7'si "sağlık tesisi imkanlarının kısıtlılığını", % 18.7'si "iş fırsatlarının daha çok olmasını", % 12'si "daha iyi gelire sahip olabilmeyi", % 6.7'si "daha iyi hayat koşullarına sahip olabilmeyi", % 1.3' lük kısımları "tarıma elverişli toprak azlığı ve verimsizliğini", "engebeli arazi yapısının varlığını", "ormanlardan sınırlı yararlanmayı" öncelik gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası köyden kente göç etme nedenlerinin yüzdelikleri % 36.1'i "çocukların daha iyi eğitim imkanlarına kavuşabilmesini", % 82'si "ulaşımda yaşanan sıkıntıları", % 26.2'si

“sağlık tesisi imkanlarının kısıtlılığını”, % 6.6’sı “iş imkanlarının daha çok olmasını”, % 3.3’ ü “daha iyi gelire sahip olabilme” ve % 1.6’sı “daha iyi hayat koşullarına sahip olabilme” gerekçeleri olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 8’de görüldüğü gibi, iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 red edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce köyden kente göç etme nedenleri ile ekoturizm etkinlikleri sonrası köyden kente göç etme sebepleri arasındaki cevapların istatistiksel olarak %95 güven düzeyi ile farklı olduğu (tesap= 2,595, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 8. Ekoturizm etkinlikleri öncesi köyden kente göç etme nedenleri ile ekoturizm etkinlikleri sonrası köyden kente göç etme nedenleri arasındaki değişimin karşılaştırılması ile ilgili t testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. DÜ. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	209,426	630,251	80,695	48,011	370,841	2,595	60	,012

Araştırma alanında ekoturizm etkinliklerinden önce; eğitim, sağlık ve ulaşım sorunları en önemli göç etme nedenlerinin, ekoturizm etkinlikleri sonrasında azalmaya başlamasıyla, göçte gerileme meydana gelmiştir. Altı ay yaz altı ay kış mevsiminin yaşandığı bir yerde her şeyden mahrum olarak yaşanan bu mahalde ve hayat şartlarının oldukça çetin şartlarda geçmesi, göç olayının nedenlerini açık bir şekilde ifade etmektedir. Bu durumda öncelikli olarak bu sorunun yaşanmasıyla diğer sorunların da buna bağlı olarak gelişmesiyle köylüler araştırma alanından uzaklaşmaktadırlar. Bu durumda ekoturizm etkinlikleri göçü tam anlamı ile engelleyemese bile, orman köylüsünün ekoturizm etkinliklerine katılımları sonucunda, elde ettikleri gelir artışı sayesinde, istihdam sorununa çözüm teşkil ederek, yeni iş sahaları oluşturması özelliğiyle daha iyi hayat koşullarına da sahip olabildikleri söylenebilir. Buna bağlı olarak, köyden şehre göç olayının azaltılmasında bu tür etkinliklerin olumlu yönde etkili olduğu kalkınma üzerinde olumlu bir izlenim bıraktığı söylenebilir. Özellikle ekoturizmin kırsal alanda oluşturacağı ekonomik fırsatlarla yöre halkının köyden kente göç etmesini engelleyebileceği düşünülmektedir.

Yine yapılan başka bir anket sonucunda, ekoturizm etkinlikleri öncesi mahalde ikamet eden hane halkının % 59’u “sürekli”, % 41’i “geçici” ikamet gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane halkının % 65.6’sı “sürekli”, % 34.4’ü “geçici” ikamet gösterdiği tespit edilmiştir. Ekoturizm etkinliğine bağlı olarak köylerde sürekli olarak kalma durumu artış gösterirken bunun ile ters orantılı olarak “geçici ikamet” gösterme durumunda azalış meydana geldiği söylenebilir. Bu duruma bağlı olarak, araştırma alanında yapılan ekoturizm etkinliği sayesinde, köyden kente göçte bir azalmanın meydana geldiği, hatta etkinliklere bağlı olarak geriye dönüşlerin meydana geldiği söylenebilir.

3.5. Ekoturizm Etkinliklerinin Teknolojik Yönüne Yönelik

Ekoturizm etkinliklerine katılan kişiler ile yapılan anket sonucunda, ekoturizm etkinliğinin hayat koşullarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan, ekoturizm etkinlikleri öncesinde kullanılan eşya türleri ile günümüzde kullanılan eşya türleri arasındaki fark

belirlendiğinde; ekoturizm etkinlikleri öncesi kullanılan eşya türlerinin yüzdeleri % 31.1'i renksiz tv, %70.5'i renkli tv, % 95.1'i buzdolabı, % 52.5'i çamaşır makinesini, % 90.2'si ütü, % 9.8'i fırın, % 54.1'i teyp-müzik seti, % 31.1'i radyo, % 8.2'si video, bulaşık makinesi ve telefonu, % 16.4'ü cep telefonunu öncelik gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası kullanılan eşya türlerinin yüzdeleri % 3.3'ü renksiz tv, % 95.1'i renkli tv, % 100'ü buzdolabı, % 91.8'i çamaşır makinesini, % 96.7'si ütü, % 67.2'si fırın, % 78.7'si teyp-müzik seti, % 31.1'i radyo, % 42.6'sı video, % 36.1'i bulaşık makinesi, % 14.8'i telefonu, % 91.8'i cep telefonu, % 21.3'ü kullandığını tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 9'da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce kullanılan eşyalar ile ekoturizm etkinlikleri sonrası kullanılan eşyalar arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak %95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -2, 470, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 9. Ekoturizm etkinliği öncesinde kullanılan eşya türleri ile günümüzde kullanılan eşya türleri arasındaki farkı belirlemek için uygulanan "t" testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der . (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Ör. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	-2,04214	6,45814	8,26913	-3,69614	-3,88413	-2,470	60	,016

Özellikle araştırma alanında, ekoturizm etkinliklerinin işlerlik kazanmasıyla beyaz eşya lüks tüketim mallarında hızla artış olmuştur. Demek oluyor ki; ekoturizm etkinliklerinin artmasıyla gelirden bir artış meydana getirmiştir. Gelir artışı anlamlı, hayat standardı değişimi anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. O halde ekoturizm etkinliklerinin kalkınmada olumlu etkisi olduğunu saptanmış ve bu araştırma ile ölçülmüştür. Ancak, beyaz eşya-satafatlı tüketim mallarında meydana gelen artışın nedenlerinden birisi olarak da, gelire bağlı olarak teknolojik malların daha çok kullanılması da söylenebilir. Yine, eşya kullanımındaki değişimde, ekoturizm etkinliği öncesi ve sonrası için ekoturizm etkinliğinin etkisinin olup olmadığının belirlenmesi için sorulan, "Ekoturizmin eşya kullanımındaki değişiminde etkisi var mı?" sorusuna, kişilerin % 34.4'ü evet, % 50.8'i kısmen, % 16.4'ü ise hayır cevabını vermiştir.

3.6. Ekoturizm Etkinliklerinin Eğitim Yönüne Yönelik

Bu alt bölüm altında; kişilerin öğrenim durumlarını belirlemek amacıyla sorulan ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişiler ile yapılan anket sonucunda, kişilerin öğrenim düzeyleri dağılımlarının eşit dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi-Kare uygunluk testi ile çizelge 10'da görüldüğü gibi, kişilerin istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi reddedilerek öğrenim düzeylerine eşit dağılmayıp (Khi-kare hesap=41,787, $p<0.05$); %3,3'ü okur-yazar değil, % 3,3'ü sadece okur-yazar, % 34,4'ü ilköğretim mezunu, % 21,3'ü ortaokul mezunu, % 26,2'si lise mezunu, % 3,3'ü yüksek okul mezunu ve %8,2'si üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, öğrenim düzeyleri sınıfları arasında yoğunluğun ilköğretim mezunu eğitim düzeyinde toplandığının istatistikî açıdan bir göstergesidir.

Çizelge 10. Öğrenim düzeylerine göre ekoturizm etkinliğindeki üyelerinin öğrenimlerinin dağılımının Khi-kare testi sonuçları

Öğrenim düzeyi	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Bitirmemiş	6	12,2	-6,2
Üniversite	5	12,2	-7,2
Orta	13	12,2	,8
Lise	16	12,2	3,8
İlk	21	12,2	8,8
Toplam	61		
		Öğrenim düzeyi	
Khi-Kare		52,194	
Serbestlik Derecesi		4	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Genel olarak; Türkiye’de orman köylerinde yerleşim birimlerinin eğiminin fazla olması, yerleşimin genelde dağınık özellik göstermesi ve iklim şartlarının elverişsiz olması, eğitimi olumsuz yönde etkileyen özelliklerin başında gelmektedir. Araştırma alanında da bu özelliklerin varlığı, köylüleri olumsuz etkilemekte ve eğitim düzeyine etki etmektedir. Bu yüzden; aileler ya ilçelere ya da büyük şehirlere göç etmektedir. Köyde kalanlar ise, merkez köy olarak bilinen Camili Köyüne giderek, çocukların eğitim gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu durum, ancak ekoturizm etkinliklerinin de belki bir ölçüde etkisiyle, merkezi Camili köyündeki okulun yatılı okul haline getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Eğitim düzeyindeki durum göz önüne alınarak ekoturizm ile ilgili bağlantısını kurmak adına, ekoturizm etkinliklerine katılan köylülerle yapılan anket sonucu, “Bugüne kadar yörenizde TEMA ve GEF-II tarafından yürütülen ve aralarında ekoturizmin de yer aldığı uygulamalardan ne ölçüde haberiniz vardı?” sorusuna, % 16.4’ü “az düzeyde”, % 36.1’i “orta düzeyde”, % 47.5’i “yeterli düzeyde” cevabını, “Köyünüzde ekoturizm ile ilgili etkinliklerin ne zaman başladığına dair bilginiz var mı?” sorusuna, % 82’si evet, %18’i hayır cevabını, “Ekoturizm etkinliğindeki proje içeriğinin teknik, idari ve parasal vb. konuları hakkında bilgileriniz var mı?” sorusuna, % 49.2’si evet, % 41’i kısmen ve % 9.8’i hayır cevabını, “Bugüne kadar ekoturizm öncesinde ve sonrasında ekoturizm ile ilgili doğrudan verilmiş olan eğitim ve yayın hizmetlerine katıldınız mı? Kaç kez?” sorusuna % 55.8’ i evet, birkaç kez, % 29.5’i bugüne kadar bir kez, % 14.7’si hayır cevabını vermiştir. Bu sorulara verilen cevaplar göz önüne alındığında, ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin bilgilendirildiğinin, bu konu ile ilgili olarak bir faaliyet içinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak Akın (2006); “Türkiye’de ekoturizmin sürdürülebilir gelişimi; Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği” adlı çalışmada, % 61.3’ü “ekoturizm etkinlikleri ile ilgili bilgilendirilmediklerini” ve yine aynı adlı çalışmada katılımcılara yaşadıkları alanlarla ilgili yapılan ekoturizm faaliyetlerinde kendilerinden de görüş alınıp alınmadığına ilişkin soruya ise; % 54,4 ‘ü “görüşlerinin alınmadığını” belirtmişlerdir.

Bu sonuçlara göre, alanda yapılan ekoturizm faaliyetlerinin yerel halkın iradesi ve bilgisi dışında geliştiği söylenebilir. Demek oluyor ki, ekoturizm etkinliklerinin yapılacağı alanda yaşayan orman köylüsü eğitim olarak zaten yetersizdir ve köylerinde yeni bir etkinlik başlatılacak ise, bu konuda önceden onların seviyelerine inerek bilgilendirilmeli ve alınacak kararlarda da katılmalarını sağlamak gerekliliktir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülkemiz, barındırdığı kırsal nüfusun miktarı hala toplam nüfusun oranına göre yüksek olması nedeniyle, kırsal kalkınma önemli görülmektedir. Kırsal alanların yani dolayısıyla orman köylüsünün kalkınmasını sağlamada örgütlü ve dayanışma içersinde hareket edilmesi gereklidir. Bu yüzden kırsal alanda ekoturizm etkinlikleri bir araç olarak değerlendirilebilir. Ekoturizm etkinliğinin öncesi ve sonrasında bu turizm çeşidinin orman köyleri kalkınmaları üzerindeki etkilerinin ölçümü için sosyo-ekonomik ölçütleri ortaya koyma amacıyla yapılan bu çalışmada bulgular üzerinde yapılan istatistiksel çözümlemeler sonucunda, ekoturizm etkinliklerinin köylülerin gelir durumunu artırmada etkili olduğu, ekonomik kalkınmada olumlu etkisinin gözlemlendiği ancak bu durumun henüz yeterli düzeyde sağlanamadığı gözlemlenmiştir.

Ekoturizmin gelişmesine katkıda bulunmak ve ek gelir temin etmek amacıyla uğraşılan faaliyetlerin neler olduğuna dair alınan sonuçlarda, bölgede pansiyonculuğun yapıldığı ve geçmişten beri faaliyet halinde olan arıcılığın daha yaygın bir şekilde yapılmaya başlandığı ortaya çıkarılmıştır. Ekoturizm bağlamında gelir yaratması düşünülen çeşitli gelir kalemlerinin işlerlik kazanmadığı ve reçel ürünleri, hediyelik eşya yapımı, yöreye has özelliklere ait çeşitli gelir kalemlerine yönelik olarak eylem planlarının yapılması gerektiği söylenebilir. Hatta daha farklı gelir çeşitleri oluşturulmalıdır. Pansiyonculukta ise; pansiyonculuğun %20 ile sınırlı olması, tam donanımlı pansiyon evlerin yer almayışı veya böyle evlerin çok uzak yollarda bulunuşu, gerekli tabela ve bilgilendirme olmayışından dolayı talepte bulunulmadığı göze çarpmaktadır. Bu yüzden pansiyonların sayısı daha da arttırılmalı ve gerekli bilgilendirmeye önem verilmelidir. Ekoturizmin başarısı, yerel girişimlerin çokluğuna bağlıdır. Ekoturizm etkinliklerinde ne kadar küçük ölçekli girişimci olursa doğal olarak yerel halkın ekoturizm etkinliklerinden faydalanma oranı da o oranda artacaktır. Ekoturizm etkinliklerinin korunması ve verimliliğini arttırabilmek adına yerel halkın yapmış olduğu etkinliklere bir artı değer ekleyebilmenin yollarını aramak gerekir. Örnek olarak yerel halkı aşçılık, menü hazırlama, yöresel yemek yapan yerler vb gibi konulara yönelik olarak daha çok mesleki eğitim kursları verilmelidir.

Ekoturizm etkinliklerinin etkin bir şekilde yapılması isteniyorsa, asıl mevzu fakir alanlara daha çok nüfuz edilebilmesidir. Örneğin, araştırma alanında Uğur ve Maral köylerine ulaşımın zor olmasından kaynaklanan nedenlerden dolayı, gerekli haberleşmenin sağlanamadığı görülmektedir. Bu da, diğer köylerle bu köyler arasında gerekli haberleşme iletişiminin yoksunluğundan dolayı ekoturizm etkinliğinin daha verimli düzeyde gerçekleşemediği görülmektedir. Dolayısıyla, Camili Havzası'nın tanıtımı ve reklâmı aşamasındaki etkinliklerin yeterli düzeyde yapılmadığı göze çarpmaktadır. Bu etkinliğin az olması ekoturistlerin araştırma alanı ile ilgili çok kısıtlı bilgilendirme yoluyla araştırma alanını ziyaret ettikleri göze çarpmaktadır. "Saklı Cennet" olarak bilinen bu alanın daha çok tanıtım ve reklâmının yapılması ile kişilerin akıllarında devamlı kalıcılığını sağlayabilme yollarını bulmak gereklidir. Bu hususta ekoturizmin daha iyi gelişebilmesi için hem ulusal hem de yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Öncelikle belli sınırlamalar altında bir denge oluşturulmalıdır ve bunların etkili ve sürekli denetimi olmalıdır.

Ekoturizme yatırım denilirken her şeyi ile asıl bu etkinliği gerçekleştiren ormanı koruyan ve gözeten orman köylüsüne yatırım yapmak gerektiği söylenebilir. Özellikle ekoturizm etkinliklerinde kişiler arası ilişkilerin geliştirilmesi için gerekli teşvik, teknik ve mali destek sağlanmalıdır. Yoksa günden güne gelişme gösteren turizm sektöründe bireyin hiçbir öneminin kalmayacağı söylenebilir.

Ekoturizm etkinliklerin yaşanan çevre üzerindeki olumsuz etkileri az da olsa görülmeye başlamıştır. Ekoturizm etkinliklerinin gitgide artmasıyla, köylerde doğal olarak enerji, su ve diğer kaynakların tükenme oranında da hızlı bir artış meydana gelmektedir. Bu artışın hızlı olmasından dolayı kirlilik ve atık madde sorunu da yaşanmaktadır. Bu yüzden kaynakların doğru ve etkin bir şekilde yönetilmesi gereklidir. Ayrıca bu sorunların varlığı neticesinde altyapı yetersizliği de eklenince ekoturistlerin daha uzun soluklu kalmalarını veya araştırma alanına bir daha gelmelerine engel oluşturabileceği de söylenebilir.

Ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde, hane başına ortalama gelir miktarında artma olduğu tespit edilmiştir. Yalnız ekoturizm etkinliği öncesine göre, ekoturizm etkinliği sonrası geliri fazla olan gelir kaynakları aracılık ve ekoturizm faaliyetleri kapsamında sağlanan gelirlerdir. Tarım, hayvancılık ve ticaretle de bir gelir artışı sağlanmasına rağmen diğerlerine göre bir farklılık yoktur. Ancak tarım, hayvancılık ve ticaretle ekoturizm etkinliklerinden dolayı olarak etkilenmişlerdir. Bu gelir kalemlerinde artışların meydana gelmesinin nedeni ek gelir elde etmede ekoturizmin etkisinin bulunmasıdır. Sebze, konserve, reçel yapımı, pekmez yapımı gibi ev ürünleri imalatından ticari anlamda tam olarak etkin çalışmaların hız kazanmadığı, henüz kendi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeylerde üretim yaptıkları, bu konuda tam bir bilgilendirmenin olmadığı ve bu konuda çeşitliliğin ne şekilde sağlanabileceğine dair yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı söylenebilir. Var olan bu ürünlerin farklılaştırılması yoluna gidilmesi ve geliştirilmesiyle ilave gelir elde etmenin daha farklı yolları elde edilmiş olunacaktır.

Yörede yaşanan mevcut sorunların günümüzde de hala devam ettiği ancak, bu sorunların öncesine göre, günümüzde ekoturizm etkinlikleri neticesinde, gelir artışına da bağlı olarak yüzdeliklerinde bir azalma olduğunu söylenebilir.

Ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin hayat standartlarını; eşya kullanımı, beyaz eşya-lüks tüketim malları değişimi açısından olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu da ekoturizm etkinliğinin, kalkınma üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir.

Yoksunluk ve buna bağlı olarak yoksulluk yaşadığımız çağın en önemli sorunların başında yer almaktadır ki, bu sorunların oluşmasında asıl etken olarak da "eğitimsizlik" olduğu söylenebilir. Araştırma yapılan alanda, kırsal alanlarda yaşayan orman köylüsü için de kırsal yoksulluğun yaşandığı bu mahalde, orman köylüsünü ekoturizmin ne olduğu konusunda bilgilendirmek, bu yönde bir düşünce düzeneğini yerleştirmek gerekmektedir. Özellikle kırsal kesimde yaşayan halkın muhakkak eğitim ve öğretimine gereken önem verilmelidir. Ekoturizmin geliştirilip ve yönetilmesi için "eğitim faaliyetleri bir ön koşuldur" denilebilir. Dışarıdan destek almadan önce, kişinin bu etkinlik konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Kişi ne yaptığına dair kendi bünyesinde bir fikir oluşturabilirse, kendine düşen görevi bilinçli bir şekilde yapmış olabilecektir. Araştırma alanında ekoturizm ile ilgili bu bilgilendirme yolunun ilk zamanlarda yeterli düzeyde olduğunu ama daha sonraları kişilerde bilinç artmasına koşut olarak, ilginin çoğalmasına rağmen gerekli bilgilendirmelerin yapılmadığı da gözlemlenmiştir. Bu tür etkinliklerde, orman köylüsünün gönüllü olması önde gelen koşullardan biridir. Kişilerin ekoturizm etkinliklerine daha istekli ve daha inançlı katılımları sağlanmalıdır. Ekoturizm etkinlikleri sonucunda elde edilmesi beklenen fayda, orman köylüsüne anlatılmalıdır. Hatta bu anlatım işi sadece ekoturizm etkinliklerinin ilk alanda etkinlik kazanacağı zamanda değil, etkinliği kazandığı zamandan sonra da anlatılmalıdır. Çünkü ekoturizm etkinlik çalışmaları sonucu oluşacak güven, kişilerde zamanla kazanılmaktadır.

Orman köylüsü ile ekoturizm etkinliğini yürüten kişi ve kuruluşlar arasında dayanışma olmalıdır. Ayrıca, ekoturizm etkinliklerinin denetimi için merkez bir birimin oluşturulup

özme kavuşturulması gereklidir. Bunun için, merkez birimindeki denetim kurullarının bilinçli kişilerden oluşturulması veya denetim kurullarındaki kişilerin de eēitilmesi gerekmektedir. Böylelikle, sermaye ve onu temsil eden kişiler olan orman köylüleri, ana ilkelerde idarecilerle birlikte karar vermeli, işin icraatı ve idari sorumluluēunu bu konuda yetiştirilmiş, uzmanlaşmış kişilere bırakılmalıdır. Ancak denetim dzeneēi oluştururken, en başta idarecilerin ve orman köylülerinin ortaklaşa bir ahenk içinde, temelini karşılıklı güven ve sevgiyle oluşturdukları bir iřbirliēine dayanan sistem, en verimli ve kalıcı çözüm olarak görülmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Akın, H. M., 2006. Türkiye’de Sürdürülebilir Ekoturizmin Gelişimi; Kaçkar Daēları Milli Parkı rneēi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hatay
- Altanlar, A., 2007. Akçakoca Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu
- Campbell, L., 1999. Ecotourism in Rural Developing Countries, Annals of Tourism Research, Vol:26
- Demir, C., evirgen, A., 2006. Ekoturizm Yönetimi, Nobel Yayın Daēıtım, Ankara
- Liu, C., 2000. Ecotourism, Economics and The Environment: Observations From China, Journal of Travel Research, Volume: 6, Issue: 2, Spring
- ztař, K., Karabulut, T., 2006. Turizm Ekonomisi, Nobel Yayın Daēıtım, Ankara
- Yrik, E.., 2002. Turizmin Geleceēi: Ekoturizm, Ankara niversitesi, Çankırı Meslek Yüksekokulu Yayınları